

Václavík, David

[Zbíral, David. Největší hereze: dualismus, učenecá vyprávění o katarství a budování křesťanské Evropy]

Religio. 2009, vol. 17, iss. 1, pp. [99]-100

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/125279>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Největší hereze: Dualismus, učenecká vyprávění o katarství a budování křesťanské Evropy,

Praha: Argo 2007, 169 s.
ISBN 978-80-7203-914-2.

Otázka vzniku pojmů a konceptů vytvářejících diskurz, na jehož základě dochází k interpretaci náboženské skutečnosti, patří v současné religionistice k nejčastěji diskutovaným problémům. Díky pracím autorů jakými jsou např. Jonathan Z. Smith či Donald Wiebe je téměř metodologickou povinností přistupovat k mnoha základním konceptům s kritickou skepsí a podrobit je důsledné analýze, která by v duchu Foucaultova pojetí genealogie měla sledovat konstrukci, vznik, osudy a především „působení“ jednotlivých pojmů. Recenzovaná kniha Davida Zbírala tomuto požadavku plně odpovídá.

Její autor v ní totiž podrobuje velmi zevrubně religionistické kritice představu dualistického charakteru středověkých heretických skupin (či v autorově terminologii disidentských skupin) tradičně označovaných jako kataři. Východiskem mu bylo zevrubné studium primárních pramenů, které nejenže citlivě vybírá, ale především uvážlivě a střizlivě interpretuje. Díky tomu získává jak velké množství materiálu, na jehož základě staví přesvědčivé argumenty, tak podklad pro vytvoření velmi plastické práce.

V začátku samotné práce se autor snaží rekonstruovat vznik pojmu katarství. Podle něj jde o výsledek polemické reflexe porýnského kacífství poloviny 12. století, která byla značně ovlivněna stereotypním viděním hereze tak, jak byla vykreslována v dílech církevních otců, především Aurelia Augustina, jehož polemika s manicheismem se stala vzorem pro vrcholně středověké hereziology a jehož odsouzení manicheistického dualismu je možné považovat za jednu z hlavních příčin „přisouzení“ dualismu právě tzv. katarství.

David Zbíral však s tímto závěrem pracuje dál a pokouší se rekonstruovat to, jakými cestami se představa o dualistickém charakteru katarství rozšířila z Porýní do dalších částí středověké Evropy (Nizozemí, jižní Francie, severní Itálie) a především to, jak se dále proměňovala a co způsobovala. Velmi zřetelně a prostřednictvím množství odkazů na prameny, případně i relevantní sekundární literaturu ukazuje, že mnozí odsouzení kataři se s myšlenkou náboženského a ontologického dualismu nejenže neztotožňovali, ale dokonce ji vůbec neznali. Jejich obvinění tak byla většinou důsledkem dobře vykonstruované teologické polemiky, případně projevem „standardizace“ středověkých herezí, která odpovídala zásadě – nepřítel je třeba nejprve „uchopit“ a teprve poté zničit. Jinými slovy řečeno; charakteristiku tzv. katarství jakožto dualistického náboženství je třeba brát jako výsledek diskurzivní polemiky a nikoli jako něco, co by odpovídalo skutečnosti. Podstatné přitom je, že i mnohé dnešní studie s předpokladem dualismu pracují jakožto s prokázaným faktem. I tomuto problému a jeho konsekvencím se autor ve své práci věnuje. Z pohledu recenzenta patří tato část hodnocené práce k metodologicky nejzávažnějším a nejhodnotnějším. Autorovy závěry jsou přitom opřeny o velmi zevrubné studium pramenů, s jejichž pomocí odkrývá důkladnou archeologii pojmu celou genezi „dualistické hereze“. Dokládá tak, že kromě nezbytné metodologické odvahy skvěle ovládá i nezbytné badatelské řemeslo.

K zajímavým pasážím patří také závěrečné kapitoly, v nichž se autor pokouší stručně rekonstruovat duchovní a myšlenkové milieu, z něhož ony středověké hereze vyrůstaly a ukázat tak, že tzv. katarství je výsledkem polemiky dvou diametrálně rozdílných pojetí katolického křesťanství, kdy jeden proud reprezentuje asketický a morálně rigidní proud a druhý naopak proud relativně otevřený a do jisté míry i „sekulárně“ konformní. I tato teze je v práci dobře podložena. Souhrnně lze konstatovat, že *Největší hereze* Davida Zbírala zcela jistě patří k nejvýznamnějším publikacím, které v posledních letech v oblasti religionistiky vyšly.

Inspiraci v ní navíc najdou i historici či filosofové.

DAVID VÁCLAVÍK

Jong-dae Kim, *Dokkaebi* – *Koreas Koblolde*,

Wien: LIT Verlag 2007, 175 s.,
ISBN 978-3-03735-189-5.

The author Jong-dae Kim, born in 1958, is director of the Exhibition Division at the National Folk Museum of Korea in Seoul, and lecturer for folklore at Chungang University, Korea University and Kyeonggi University. He holds a PhD in Korean Linguistics and Korean Literature from Chungang University. The Korean source text was translated into German by Cornelia Roth.

The so called *tokkaebi* is a mythical creature in numerous Korean folk tales and myths. In its looks similar to the well-known Japanese *Oni*, the *tokkaebi* is particularly noted for its sleeky and mischievous but also helpful demeanor. Due to its ambivalent traits and lively interest in human affairs this gremlin easily and sustainably found its way into Korean folk literature and folk belief. To this day the *tokkaebi* regularly appears in comics, fantasy literature and children's stories, what makes it a vivid protagonist of modern fiction.

In his study Kim tries to overview the multifarious features of the *tokkaebi*, thereby also referring to a few still existing sacrificial rituals and exorcisms in rural Korea. Despite several highly stimulating publications on the phenomenon of *tokkaebi* in Korea, the academic discourse couldn't yet rely on works written in languages other than Korean. The multilingual (Korean/English/German) book edited by Sang-soo Ahn (*Dokkaebi: Korean motifs – Koreanische Motive*, Tübingen: Wasmuth 2005), which is the only monograph available on that topic in a Western language is eventually a mere coffee-table book on *tokkaebi*-motifs on roof tiles and so forth, that doesn't deal suffi-

ciently with the significance of *tokkaebi* in areas apart from art history (e.g. religious studies). Therefore Kim's little study could meet a long-lasting demand: giving a brief outline of the *status quo* of research conducted by leading Korean scholars. To say it in other words, *Dokkaebi – Koreas Koblolde* could set the benchmark for other Non-Korean academic publications to come. However after an in-depth reading of the short treatise one has to admit that it actually doesn't.

First and foremost, the level of scientific quality is given through the correct implementation of academic formal rules (e.g. quoting, style of language, footnotes, references, methodology, etc.). Unfortunately the text lacks most of these. The whole work doesn't contain a single footnote for further reading or references, even worse the few quotations Kim uses throughout the study either have no correct or simply no indication of source at all. The bibliography includes six titles whereas the most recent is an MA-thesis from 1990. I don't think that research grinded to a halt from 1990 to the year of publication of this monograph. In Romanization the Revised Romanization of Korean, Hepburn without macrons for Japanese, and Hànyū Pīnyīn without tones for Chinese is applied; almost error free. Adequate picture credits are missing.

The style of language is simple and straightforward, however some assertions may be labeled as unscientific, tautological or even abusive: "Betrachtet man die große Nase und die tief liegenden Augen, so kann man an einen Araber denken, doch das ist nicht sicher." (p. 10). "Da es tatsächlich Leute gibt, die solche Erfahrungen gemacht haben, kann man die Erscheinung von Dokkaebi-Besessenheit nur schwerlich als übernatürlichen Vorfall abtun." (p. 47). "In den Geschichten vom 'Reich werden durch Begegnung mit einem Dokkaebi' verhalten die Dokkaebi einem Menschen, der ihnen gefällt, zu Reichtum." (p. 67). The remarks above clearly suggest that Kim mainly addresses his study to a nonacademic audience.

The work is composed of nine sections including a short preface (pp. 1-2), a prolo-